

SVEOBUH VATNO DJELOVANJE DUHA SVETOGA

VINKO KRALJEVIĆ

Don Bosco Jugendwerk
St. Josefsheim
Jakobsplatz 15
D - 96049 Bamberg

Izvorni znanstveni rad
Primljeno 12. 6. 1998.
UDK 231.3

Sažetak

Rad upozorava na svezahvatno djelovanje Duha Svetoga. O tome svjedoče sadržaji triju cjelina teksta: Duh u životu Isusa Krista, u životu Crkve, u životu čovječanstva i svijeta. To dopušta slutiti da su nedogledna prostranstva njegova djelovanja. Jer je Duh Božji u svestranom životnom odnosu u svoj stvarnosti koja živi i ima živjeti. On prožima, nosi i otvara sve stvarnosti prema očitovanju u istini. On je "ključ" koji otvara vrata za ulazak u svu istinu svega. Jer Duh Sveti je Bog, koji je svemoguć. Njegovu djelovanju nema ograničenja.

Ključne riječi: Duh Sveti, Krist, Crkva, čovječanstvo, povijest, svijet, djelovanje Duha

Početno rad čini prijelaz s prouke otajstva osobe Isusa Krista na prouku otajstva Duha Svetoga. Godina 1997. bila je naime posvećena prouci i slijeđenju Isusa Krista, a godina 1998. prouci i otvorenosti nadahnućima Duha Svetoga. To je pomicanje pogleda s jednog na drugo otajstvo, a da se ne gubi iz vida njihova međusobna unutarnja povezanost. Sve što živi i sve što je u nacrtu života živi snagom daha Gospodnjega. Odatle slijedi mogućnost razmišljanja o nesagledivim prostranstvima životvorna djelovanja Duha Božjega u svem svijetu i čovječanstvu. Svezahvatno njegovo djelovanje pokušava mozaično ili panoramski naslutiti ovaj rad. Ono je ovdje predstavljeno u životu Isusa Krista, Crkve Božje, čovječanstva i svemira.

Poslije pustinjских kušnjâ Isus otkriva da se u njemu ispunjava navještaj proroka Izaije. Duh je Gospodnji njega pomazao i poslao proglasiti Radosnu vijest spasenja i oslobođenja: "Na meni je Duh Gospodnji, jer me pomazao. Poslao me donijeti Radosnu vijest siromasima, navijestiti oslobođenje zarobljenicima i vraćanje vida slijepcima, osloboditi potlačene, proglasiti go-

dinu milosti Gospodnje."¹ Evanđelist Luka zapaža: "Oči svijetu u sinagogi bijahu uprte u nj" [u Isusa].² I oči kršćana su uprte u Isusa osobito u prvoj godini (1997.) priprave na veliki doček spomen-slavlja prijelaza iz drugog u treće tisućljeće kršćanske ere. Čeznuli su proukom i životom uključiti se u otajstvo Riječi Božje što je tijelom postala, u otajstvo ispunjenja obećanja Božjih u iščekivanjima ljudi, u objavu ljubavi troosobnoga Boga i u pojavu otajstva čovjeka. U Isusu je ispunjeno obećanje nade Staroga zavjeta. U punini vremena počelo je potpuno i konačno vrijeme ispunjenja izbavljenja, oslobođenja i spasenja.³ Svjetlo objave obasjava sav Isusov život. Njegova djela i riječi. To ide od utjelovljenja, uskrsnuća pa do izlijevanja Duha Svetoga nad

1 Lk 4,18-19. Biblijske kratice i navodi tekstova su iz: *Biblija. Stari i Novi zavjet*, Stvarnost, Zagreb 1968.

2 Lk 4,20.

3 IVAN PAVAO II., *Tertio millennio adveniente. Nadolaskom trećeg tisućljeća. Apostolsko pismo o pripremi jubileja godine 2000.*, Biblioteka "Dokumentari" - 101, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996., odsada citirano kao TMA.

sve koji budu vjerovali u njega. Kršćani su na putu priprave prosljeđenja spomen-slavlja utjelovljenja Riječi Božje. Pozvani su upoznati prisutnost i djelovanje Duha Svetoga u otajstvu spasenja svijeta i čovječanstva. Pozvani su dopustiti se njime iznutra zahvatiti i voditi. "Ono što se 'u punini vremena' dogodilo djelovanjem Duha Svetoga, može se danas nanovo probuditi samo njegovim djelovanjem u sjećanju Crkve. Njegovim djelovanjem sve ovo može postati sadašnja prisutnost u novom razdoblju povijesti ljudi na ovoj zemlji u godini dvijetisućoj nakon Kristova rođenja."⁴ Crkva godine 1998. upravlja svoj pogled u Duha Svetoga. Posvećuje se određenije i zauzetije njegovoj prouci i slavljenju, prisutnosti i djelovanju. To je hod u pravcu ostvarenja Božjeg nauma spasenja. Jer Duh se savršeno i odlučno ostvaruje u Kristu, u životu i poslanju crkvene sadašnjosti, u povijesti čovječanstva i svemira. "Riječ Božja i njegov Dah su početak postojanja i života svega stvorenja. Duh Sveti je onaj koji ravna, posvećuje i oživljava stvaranje, jer on je Bog."⁵ Zato on ima mogućnost životvornog zahvata u sve stvorenje. Njegovu djelovanju nema ograničenja. On puše kamo hoće.

1. DUH GOSPODNI U ISUSU KRISTU

1.1. Duh Sveti u povijesti spasenja

Cijela je povijest spasenja ispunjena prisutnošću Duha Božjega. Od početka stvaranja kad Duh lebdiše nad vodama⁶ pa do posljednje molitve Crkve u Otkrivenju: "Duh i zaručnica vele: Dođi!"⁷ On se objavljuje neposredno svojim djelovanjem u osobama u kojima djeluje. Objavljuje se u ustanovama Staroga zavjeta pa sve do punog objavljenja u Kristu i u Crkvi. Duh Sveti djeluje. On prožimlje svemir i povijest. Opisan je u Svetom pismu jezikom simbola. Radi se o slikovnim znakovima. Oni su prisutni već u Starom zavjetu. Njihovo se puno značenje nama nudi tek u otajstvu Krista i Crkve. Slikovni su znakovi Duha usmjereni ovim stvarnostima. Katekizam Katoličke crkve pokazuje djelovanje Duha polazeći od slikovnih znakova: Voda je

slikovni znak života. Ona je u krštenju vrelo što ključa. Dariva vječni život.⁸ Služi kao slikovni znak Duha. Po njemu mi postajemo životni. Pokazuje prodorni i miomirisni znak kraljevskoga, proročkoga i svećeničkoga pomazanja. Osobito je to odnosivo na Krista, koji je pomazanik, mesija.⁹ Pomazanje je odnosivo i na Kristove vjernike koji primaju pomazanje Duha Svetoga. Isus njima omogućuje sudjelovati u punini Duha.¹⁰ Duh služi kao pomazanje koje prožima ljude. On je kao vatra koja slikovno označuje snagu ljubavi što čisti i izjeda. Isus dolazi na svijet krstiti Duhom Svetim i vatrom.¹¹ On donosi u svijet vatru.¹² On tu vatru na dan Duhova spušta na učenike.¹³ Duh je kao sjajni oblak krasote Božje.¹⁴ On svojom sjenom zastire i otkriva lice Božje. Oblak prati u Starom zavjetu Božju objavu. On kod utjelovljenja silazi na Mariju. On je kao sveti šator "zasjenjuje" i očituje. U tom šatoru Bog prebiva.¹⁵ Sjajni oblak ovija Isusa, Mojsija, Iliju i učenike na brdu Taboru.¹⁶ Duh je kao pečat što iza sebe ostavlja otisak slike Božje. Isus nosi na sebi pečat Božji.¹⁷ Slika Krista u kršteniku znak je potpune pripadnosti Kristu i usporedbe s njime.¹⁸ Duh je kao ruka Božja. Njezinim se polaganjem prenosi snaga Božja na ljude. Riječ i Duh su obje ruke Očeve.¹⁹ Duh je također prst Božji. On je slikovni znak sna-

4 PAPA IVAN PAVAO II., *Enciklika Dominum et vivificantem. Gospodina i životvorca*, Biblioteka "Dokumenti" - 87, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987, br. 71.

5 *Katekizam Katoličke crkve*, GK, Zagreb 1994., br. 703.

6 *Post* 1,2.

7 *Otk* 22,17.

8 *Iv* 4,14.

9 *Lk* 4,18-19.

10 *Iv* 2,20-27.

11 *Lk* 12,49.

12 *Lk* 1,35.

13 *Dj* 2,3-4.

14 *Izl* 24,18; 33,9-20.

15 *Lk* 1,35.

16 *Lk* 9,34-35.

17 *Iv* 6,27.

18 *2 Kor* 1,22; *Ef* 4,30.

19 *Auf dem Weg zum Heiligen Jahr 2000*, 6, *Gottes Geist in der Welt. Pastorale Arbeitshilfe*, 30. November 1997, Bonn, str. 14. Iz ovog je djela pretežito priređen ovaj rad.

ge Božje.²⁰ On se ostvaruje u Kristu.²⁰ Bog je svojim prstom napisao zapovijedi na kamenim pločama.²¹ Sada on piše po Duhu u srcima vjernika. Srca vjernika u Novom savezu postaju mjesto zapisa zapovijedi Božjih.²² Duh kod Isusova krštenja ima oblik goluba. On silazi na Isusa i miruje na njemu.²³ Golub najavljuje u novom stvaranju Očevu zaštitu ljubljenoga sina. I podsjeća na događaj nakon općeg potopa. Onda je Noa pustio goluba iz korablje.²⁴ Ovaj u svome kljunu nosi maslinovu grančicu kao znak pomirenja Novoga saveza.²⁵

1.2. Duh Sveti i otajstvo Krista

Duh Sveti uspostavlja u svim svojim djelovanjima sasvim bliski odnos s otajstvom Krista. U divnoj uzajamnosti Duh se stavlja u službu otajstva Gospodnjega. On pripravlja djelo Kristova dolaska. "Kristov dolazak? Njega Duh unaprijed priprema. Njegova nazočnost u tijelu? Duh se od nje ne može rastaviti. Čudesa i iscjeljenje bolesnikâ? To je on koji ih ispunjava. Iztjerivanje zlih duhova? Ona slijede u Duhu Svetome. Otpuštanja grijeha? Ona se događaju milošću Duha. Jedinstvo s Bogom? Ostvaruje ga Duh. Uskrisenje mrtvih? Događa se u Duhu."²⁶

1.3. Duh Sveti i Kristov dolazak

Duh Gospodnji pripravlja Isusov dolazak polagano. Počevši od prvog navještaja pomazanika pa do praga Novoga zavjeta. On "je govorio po prorocima". On je preteča Kristov u ličnostima Staroga zavjeta. On je na otajstven način u hramu i u sadašnjoj liturgiji. On se izriče u molitvi, u žrtvi, u riječi proroka, u objavi, u prijekoru, u utjehi, u nadi. On se objavljuje u mudrosti izabranog naroda. I u onoj mudrosti koja razlučuje taj narod od ostalih naroda zemlje. Njega najavljuju proroci kao dar koji se obećava Novom zavjetu.²⁷ Njega navješćuju kao Duha oživljavatelja. On će sasušanim kostima vratiti život.²⁸

1.4. Duh Sveti i dolazak Gospodnji

U početku Novoga zavjeta Duh je nazočan u siromasima Gospodnjim. Oni su znakovi

nade u izabranom narodu. Svi su oni ispunjeni djelovanjem Duha. Posebno Marija postaje stan, sveta škrinja, svetište Duha Svetoga. Utjelovljenje se dogodilo po Duhu Svetome. Crkva ispovijeda u svome "Vjervanju": [Isus Krist] "utjelovio se po Duhu Svetom od Marije Djevice; i postao čovjekom". Postajanje čovjekom po Duhu Svetome je vrhunac djelovanja Duha u svetoj povijesti.²⁹ On ispunjava sveto djelo u Djevici iz Nazareta. Tim svetim djelom utjelovljenja Riječ je Božja postala Sinom čovječjim. I u Isusovu krštenju djelovanjem Duha ispunjene su proročke riječi na rijeci Jordanu. Tu se dogodila objava otajstva troosobnoga Boga Oca, Sina i Duha Svetoga. Isus prima Duha u punini. Duh silazi na nj i na njemu ostaje.³⁰ Isti je to Duh koji Isusa vodi u pustinju. On se u pustinji najodvažnije suprotstavlja izazovima Zloga. Bori se i pobjeđuje. Jer je Duh Gospodnji s njime. Iz ove snage Duha počinje punomoć njegova poslanja i svijest da je na njemu Duh: "Na meni je Duh Gospodnji jer me pomazao. Poslao me donijeti Radosnu vijest."³¹

1.5. Sudjelovanje Duha u Isusovu životu

Pod vidnim kutom Duha događa se cijeli Isusov život: zemaljsko postojanje, služba poslanja, vazmeni hod k Ocu. Osobito je to izraženo u Lukinu i Ivanovu evanđelju. Snagom Duha on naviješta riječ, čini čudesne znakove, liječi bolesne, istjeruje zloduhe, oprašta grijehe. On slavi i moli Oca u Duhu Svetome tijekom cijeloga svoga zemaljskoga života. On po Duhu pri-

20 Lk 11,20.

21 Izl 31,18.

22 Jr 31,31-32; 2 Kor 3,3.

23 Mt 3,16.

24 Post 8,8-12.

25 Usp. KKC br. 694-701; *Auf dem Weg, nav. dj.*, 13-15.

26 *Auf dem Weg, nav. dj.*, 15.

27 Jr 31,31; Ez 36,25-37.

28 Ez 37,9; *Auf dem Weg, nav. dj.*, 15-16.

29 PAPA PAVAO VI., *Marialis cultus*, Biblioteka "Dokumenti" - 44, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975., br. 26.

30 Iv 1,32-33.

31 Lk 4,18-20; *Auf dem Weg, nav. dj.*, 16.

nosi sam sebe Bogu kao žrtvu.³² Uskrsnuo je od mrtvih po Duhu Svetomu. I pokazao se kao Sin Božji sa svom vlašću.³³ Gospodin je Duh.³⁴ On je životvorni Duh.³⁵

1.6. Isus obećava i šalje Duha Svetoga

Proroci su naviještali Duha Svetoga kao dar posljednjih dana. Obećavali su ga često kao stalno nazočni dar Novoga zavjeta. Isus je u svojoj službi najprije bio navjestitelj, a zatim darivatelj Duha. To je Duh kojeg evanđelist Ivan imenuje kao posebni dar novoga krštenja. On je darovan Nikodemu kao Božji vjetar odozgor.³⁶ Darovan je Samarijanki poput žuborenja izvora. On dariva život vječni.³⁷ Krist sama sebe pokazuje kao izvor Duha: "Iz njegove [Kristove] će nutrine poteći potoci žive vode. To reče za Duha kojega su imali primiti oni koji vjeruju u njega."³⁸ Na uskrsni dan Isus dahne u učenike i reče im: "Primate Duha Svetoga!" Duh se proširio u slikovnom znaku povjetarca iz Isusove osobne nutrine.³⁹ Njegovim uzašašćem u nebo ispunjava se njegovo obećanje dolaska Duha Svetoga. Ono se ostvaruje u vrhunskoj objavi Duha na dan pedeseti po uskrsnuću, na Dan Duhova. Ponazočenje Duha je bilo poput žestoka vjetra i plamenih znakova.⁴⁰ To je Duh koji je Gospodin. On oživljava. "Po njemu [Kristu] je objavljen Duh Sveti, Duh istine, dar Božjeg djetinjstva, zalog buduće baštine, prvina vječnih dobara, živa djelujuća snaga, izvor posvećenja."⁴¹

2. DUH SVETI U ŽIVOTU CRKVE

Godina posvećena Duhu Svetome daje prednost obnovljenom otkriću prisutnosti i djelovanju Duha u Crkvi.⁴² Duh je onaj "koji, budući da je jedan te isti u Glavi i u udovima, čitavo tijelo tako oživljuje, ujedinjuje i pokreće".⁴³ On je onaj koji otajstvo Crkve čini vidljivim, sadašnjim i djelotvornim. Crkva ispovijeda s radošću Duha Svetoga kao onoga koji je Gospodin i koji čini živim. To se odnosi na vječni život. Taj život Bog Otac daje svima koji se nalaze u zajedništvu s njegovim Sinom.⁴⁴ Duh Sveti dariva ovaj život. On vodi grješne ljude sveopćem zajedništvu potičući ih obraće-

nju. Svjedoči po Crkvi istinu evanđelja. I čini je vjerodostojnom ljudima. Izgrađuje posvuda Crkvu naviještanjem Riječi i slavljenjem Euharistije. Duh izoštruje glasom proroka savjest Crkve. Da tako po Božjem milosrđu i prosudbi bolje postoji. Čuva Crkvu u zajedništvu i u povezanosti s troosobnim Bogom i njegovim narodom u svim vremenima i na svim mjestima. Pokreće je prihvatiti silnu raznolikost darova što ih Bog dariva njezinim članovima za usavršavanje ljudskog života.⁴⁵

2.1. Duh Sveti živi i djeluje u Crkvi

Djela apostolska pokazuju neprekidno izlivanje Duha. To se događa najprije u Kristu. Poslije se po njemu događa u apostolima. Obnavlja se u zajedništvu vjernika. Od dana Duhova bit će ispunjeno naviještanje i priopćenje otajstva Krista u sili Duha Svetoga. Apostolima se razvezuju jezici za novu molitvu. Krštenici su prvi vjernici. Oni primaju Duha Isusa Krista. U uskrsnoj radosti kršćani su ostali u zajedništvu lomljenja kruha.⁴⁶ Ganutljivo divno događanje u početnom vremenu Crkve osobito obasjava apostol Pavao u svojim poslanicama. On pokazuje vezu između Krista i Duha; između svetog djelovanja otajstva Krista i dara Duha Svetoga. Njegovim djelovanjem otkriva se razumijevanje Svetog pisma. On nadahnjuje našu sinovsku molitvu Bogu Ocu. Ostvaruje i opećuje novo rođenje. Polaganjem ruku on daje da se događa prijenos milosti. Nje-

32 *Heb* 9,14

33 *Rim* 1,4.

34 *2 Kor* 3,17.

35 *1 Kor* 15,45; *2Kor* 3,18; *Auf dem Weg, nav. dj.*, 17.

36 *Iv* 3,4-7.

37 *Iv* 4,4-10.

38 *Iv* 7,38-39.

39 *Iv* 20,22-23.

40 *Dj* 2,2-4.

41 *Auf dem Weg, nav. dj.*, 17-18.

42 *TMA*, br. 45.

43 Dokumenti Drugog vatikanskog koncila, *Dokumentska konstitucija o Crkvi "Lumen gentium"*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970., br. 7.

44 *Iv* 1,1-4.

45 *Auf dem Weg, nav. dj.*, 19.

46 *Dj* 2,42-47.

govim djelovanjem razlomljeni kruh i blagoslovna čaša postaju sveto jelo i piće. Ove duhovne stvarnosti po Duhu tvore i izgrađuju tijelo Kristovo, Crkvu. Tako kršćanin svojim životom snagom Duha može ustrajno ići za Kristom prema svetome Bogu. Duh ispunjava sav život Crkve. "Ondje gdje je Duh Božji tamo je Crkva, i ondje gdje je Crkva tamo je Duh Božji i sva milost."⁴⁷ Duh Sveti je "onaj koji je dao čvrstoću srcima i pametima učenika. On im je otkrio otajstvo evanđelja. On im je dao rasvjetljenje za Božje stvari. Od njega su primili jakost. Nisu imali straha ni od tamnica ni od lanaca radi svjedočenja Gospodina. Prihvatili su nasilja i muke svijeta. Za to su bili opremljeni i ojačani Duhom. Imali su u sebi darova što ih ovaj Duh obilno šalje i dijeli kao urese Crkvi, Kristovoj zaručnici. On je onaj koji u Crkvi podiže proroke, osposobljava učitelje, vodi jezike, ispunjava čudesa i ozdravljenja, proizvodi divna djela, podjeljuje razlikovanje duhova, razdjeljuje zadaće upravljanja, nadahnjuje savjete, podjeljuje i uravnotežuje svaki drugi osobiti dar. I za to čini posvuda i u svemu savršeno dovršenje Crkve Gospodinove."⁴⁸ Katekizam Katoličke crkve predstavlja Crkvu kao "mjesto našega spoznanja Duha Svetoga".⁴⁹

2.2. Djelovanje Duha Svetoga u Svetome pismu

Crkva u tišinama sluša i prima riječ Božju. Ona se dopušta Duhom poučavati, odgajati i izazivati. Duh govori kroz Sveto pismo. Crkva prima riječ Pisma i čini je svojom hranom. Dok to čini, ona se tako dopušta usmjeravati Kristom i bdjeti u zajedništvu i u jedinstvu jednoga Duha. Crkva je učenica Kristova. Nju Duh vodi u punini istine. Na ovaj način Sveto pismo nas obvezuje kao pojedince, kao zajednicu, kao mjesnu i sveopću Crkvu: čitati ga, o njemu razmišljati, pripremiti iz njega razmatranja, iz njega moliti i svjedočiti ga u svome životu i poslanju. Jer Pismo je nadahnuto Duhom. Ono se samo u Duhu djelotvorno sluša. "Duh je objavljen Crkvi i svakom vjerniku kao unutarnji učitelj. On daje shvatiti i skrovitosti savjesti i srca ono što se čulo, ali još nije osnaženo obuhvaćeno. Sv. Augustin zato

kaže: 'Duh Sveti upućuje od sada vjernike prema sposobnosti shvaćanja svakog pojedinog od njih. On zapanjuje u njihovim srcima tako živu čežnju što više prednjačiti u ljubavi. On daje ljubiti ono što vjernik već poznaje. I nakon toga dopušta željeti ono što on već poznaje.'⁵⁰ Prednosni oblik navještaja i slušanja riječi u Crkvi jest služba riječi Božje. To je kao snažni događaj djelovanja Duha. Jer prema obećanju Gospodinovu⁵¹ svaka će naviještena riječ biti rasvijetljena od ovog nebeskog učitelja i obrazlagatelja Svetoga pisma u Crkvi. "Po Duhu Svetome se živa riječ evanđelja razliježe u Crkvi." Razumijevanje Pisma "pomoću Duha Svetoga" napreduje na temelju navještanja onih koji su s nasljedstvom biskupstva primili pouzdan milosni znak istine. Razumijevanje raste također razmatranjem i proukom Pisma. Ono se ostvaruje i na temelju dubokog duhovnog iskustva Pisma.⁵² Uzor Crkve koja sluša riječ Božju je uvijek Marija slušateljica te riječi.⁵³ "Duh je sadašnji i dariva nam se u navještaju, u slušanju i u priopćenju riječi Božje. Ovaj navještaj uključuje javno čitanje Sv. pisma i propovijedanje koje je utemeljeno na njemu. Zazivom Duha Svetoga može biti predavana i primana riječ Pisma."⁵⁴

2.3. Duh Sveti i predaja Crkve

Crkva apostola, mučenika, svetih otaca izazivana "znakovima vremena" na svom se putovanju trajno obnavlja. Ona se tijekom povijesti pokazuje na različite načine. U njoj odsijeva lice Kristovo. Ona je vjerodostojna za čovječanstvo svih vremena i u ljudbi. U vjernosti Duhu Crkva biva "katolička". Duh je čini "katoličkom". Kroz

47 *Auf dem Weg*, nav. dj., 22.

48 IVAN PAVAO II., *Veritatis splendor. Sjaj istine*, br. 108; usp. *Auf dem Weg*, nav. dj., 21-22.

49 KKC, br. 688.

50 IVAN PAVAO II., *Apostolska pobudnica Catechesi tradendae*, GK, Zagreb 1994., br. 72.

51 *Iv* 16,13.

52 Dokumenti Drugog vatikanskog koncila, *Dokumentska konstitucija o božanskoj objavi "Dei Verbum"*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970., br. 8.

53 PAPA PAVAO VI., *Marialis cultus*, br. 17.

54 *Auf dem Weg*, nav. dj., 23-24.

crkveno zajedništvo tijekom povijesti mi se danas nalazimo u zajedništvu sa svima onima koji su nam prethodili u vjeri. Svetost svih vremena i svih uljudbi pripada svakome. I svetost jednoga pripada svima koji su u jednom Duhu sjedinjeni u zajedništvu troosobnoga Boga. To je zajedništvo svetih.⁵⁵

2.4. Duh Sveti i učiteljska služba Crkve

Krist je zahtijevao primati i slušati apostole i njihove nasljednike. On je njima obećao Duha. Da im on otvori srce i razum za svu istinu. Tako učiteljsko služenje Crkve ima presudnu ulogu u stjecanju iskustva volje Božje. To se događa u zajedničkom razabiranjima kako treba djelovati da Radosna vijest bude življena, svjedočena i predavana svakom vremenu i mjestu. Učiteljska služba utemeljuje, razvija, čuva evanđeoski život i praktičnu izgradnju Crkve. Uz pomoć Duha biva mjerilo vjerovanja, riječi i poziva.⁵⁶

2.5. Duh Sveti i sakramenti Crkve

Duh Sveti ispunjava sve bogoslužje Crkve, posvećenje i obred.⁵⁷ Jer po Kristu Bog Otac izljuje u nas Duha. U Duhu stiže odgovor vjere, molitve, prinosa žrtve Ocu. Za to je vrijedno prepoznati djelovanje Duha u slavljenju svetih sakramenata, osobito u euharistiji. To su mjesta posvećenja, zajedništva u istini i sudjelovanja u Božjem životu. Ovo se može kazati za svaki pojedini čin: ispovijest vjere, primanje riječi, davanje hvale, molitvu vjernika, kajanje, prinos darova, dragovoljni duhovni prinos suglasan s voljom Božjom. Ispunjenje ovoga može se događati samo "u Duhu Svetome". Svaki se sakrament predstavlja kao otvaranje Božjeg čuda, kao posredovanje milosti, kao čin vjere i bogoštovlja. U njima se događa osobito i raznoliko izlivanje Duha Svetoga. Liturgija upućuje na nužnu vezu između Duha i sakramenata. Dar Duha je opraštanje grijeha i milost. Duh je jakost i utjeha bolesnih u bolesničkom pomazanju. On je zazivan i izlivan kao Duh svetosti i milosti za službu đakona, svećenika i biskupa. On je moljen kao dar ljubavi u sakramentu ženidbe. Euharistijski kruh i vino čaše Novoga saveza su na osobit način po-

vezani s djelovanjem Duha. Ovi su likovi slavnog i duhovnog tijela i krvi uskrslog Krista ispunjeni Duhom Svetim. "U tome kruhu je sakriven Duh koji ne može biti pojeden. U tome vinu ima jedna vatra koja ne može biti popijena. Duh u tvome kruhu, vatra u tvome vinu, uzvišeno čudo, to su primile naše usne... U kruhu i u čaši vatre Duh Sveti."⁵⁸ Sudjelovanje u zajedničkim darovima Duha čini da Crkva bude "jedno tijelo i jedan duh".⁵⁹

2.6. Duh Sveti i molitva

Svaka molitva Crkve događa se u Duhu. Zbog toga je molitva Crkve molitva Duha. Jedinstvo Crkve moliteljice je djelo Duha Svetoga. Taj isti Duh je u Kristu. On je u cijeloj Crkvi. On je i u pojedinome kršteniku. "Jednako i Duh pritiče u pomoć našoj slabosti, jer mi ne znamo što moliti kako treba, ali sâm Duh posreduje za nas neizrecivim uzdisajima. A onaj koji ispituje srca zna koja je želja Duha; zna da u skladu s voljom Božjom posreduje za svete."⁶⁰ "Bog u vaša srca posla Duha svoga sina koji viče: Abba-Oče!"⁶¹ "Nema nijedne kršćanske molitve bez djelovanja Duha Svetoga. On cijelu Crkvu time vodi k Ocu po Sinu. Da se ona sjedini."⁶² Molitva je bitna liturgijska veličina. Ona je bogoštovni stav predvoditelja i slušatelja. Ona prožima cijelu euharistijsku liturgiju do njezine vrhunske točke u "euharistijskoj molitvi". U njoj Duh kroz srce Crkve moliteljice omogućuje očitovati razgovor djece Božje: hvalu, ponudu, molitve vjernika, zov. Sve biva ispunjeno u Duhu: pjevanje i šutnja, svećenikova molit-

55 *Isto*, 24.

56 *Isto*, 25.

57 *LG* 50-51.

58 *Auf dem Weg*, nav. dj., 26.

59 *Rimski Misal*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb²1990, str. 410. (*Treća euharistijska molitva*)

60 *Rim* 8,26.

61 *Gal* 4,6.

62 *Opća uredba liturgije časova*, u: *Božanski časoslov obnovljen prema odluci Svetoga ekumenskog sabora II. vatikanskog, a proglašen vlašću Pape Pavla VI. Časoslov rimskog obreda, I. Božićni ciklus liturgijske godine: vrijeme Došašća, božićno vrijeme*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984, br. 8, str. 17.

va i odgovor vjernika na njegovu molitvu, ispovijest vjere i opće molitve vjernika. Duh je u prostranstvu crkvene godine sadašnjost. On otkriva i predaje otajstvo Isusa Krista. On je zbiljski prethodnik i tajanstveni svjedok Isusova došašća, radosti i svjetla, božične i pojavne svečanosti. Duh je nutarnji učitelj u vremenu posta. On vodi posni Isusov hod kroz pustinju prema uskrsnuću. U vrijeme posta Crkve vodi prema uskrsnom otajstvu. Duh je dar Gospodinova uskrsnuća. On je u uobičajenoj svakidašnjici tajanstvena prisutnost. On otkriva otajstvo Gospodina i njegove riječi. Pripravlja Crkvu na Gospodinov slavni dolazak. Na svečanosti svetih, na spomendane mučenika slavimo sve "duhovne" ljude Crkve. U tim ljudima Crkva slavi djelovanje snage Duha. Jer on je oblikovao njihovu svetost. Svetost je na sliku Isusa Krista. U slavljinama Blažene Djevice Marije slavimo Duha Svetoga. Jer Duh je nju oblikovao. On je nju učinio novim stvorenjem. On je u njoj ostvario čudo sreće. Počevši od Bezgrješnog začeca do slavnog uznesenja na nebo i neprestanog njezina zagovora. Moćni zagovor Duha i Bogorodice je za spas svih ljudi na otajstven način. Zov Duha je povezan sa zagovorom Bogorodice.⁶³

2.7. Duh Sveti u služenju Crkve

Duh nas u krštenju čini djecom Božjom. On sačinjava zajednicu sestara i braće, Crkvu. To je sudjelovanje u istoj ljubavi Božjoj. Tako je svaki krštenik pozvan samog sebe i svakog drugog potvrditi u njegovu dostojanstvu kao djeteta Božjega. Ponovno otkriti i doživjeti u svakome čovjeku vječnu ljubav Božju. Uspostavljati uzajamne odnose ljubavi. Živjeti ih i primjenjivati u duhu Kristove sveobuhvatne ljubavi. Tako u međusobnu dijeljenju duhovnih, materijalnih i kulturnih dobara. Duh je onaj koji za dobro Crkve i njezine izgradnje dijeli različite darove, karizme i službe. On ih prati i podupire do ispunjenja njihova poslanja. Kršćani su pozvani cijeliti i prihvatiti mnogolikost darova. Jer to je izraz raznolikosti milosti Duha u službi zajedništva u Kristu.⁶⁴ Iskreno cijanjena mnogolikost čestito procjenjuje i otvorena duha ot-

vara prostor djelovanju Duha. Život u Duhu je vjerodostojan u onoj mjeri u kojoj svaki pojedinac i mi svi zajedno istom revnošću ljubimo i pospješujemo mnogolikost darova, karizmâ i službâ i zajedništvo cjeline. Pri tome smo mi svjesni povezanosti u Duhu jedinstva. Crkva jest i pojavljuje se kao povezanost u životu, u ljubavi i u istini.⁶⁵

2.8. Duh Sveti u apostolskom i misionarskom poslanju Crkve

Crkva je po Kristu u Duhu poslana u svijet. Ona nije samoj sebi svrha. Ona je u službi kraljevstva Božjega i njegova rasprostranjenja u svijetu. Poslana je sudjelovati u spašavanju svijeta. Stoga je ona pozvana obnavljati apostolsko misionarsko djelovanje naviještanjem Radosne vijesti spasenja. To je djelovanje počelo danom Duhova. Crkva je poslana usmjeriti se svima onima koji još nisu primili Kristovu poruku spasenja. I onima koji su je primili, ali je prekinuta njihova veza sa živom kršćanskom zajednicom. Duh djeluje u ostvarenju poslanja Crkve.⁶⁶

2.9. Duh u svjedočenju svetaca

Duh poziva Božji narod k spasenju i k svetosti.⁶⁷ Kršćani su pozvani biti "izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod određen za Božju svojinu, da razglasite slavna djela' onoga koji vas pozva iz tame u svoje divno svjetlo".⁶⁸ "U njemu [Kristu] je sva zgrada, čvrsto povezana, raste u sveti hram u Gospodinu. U njemu ste i vi zajedno sazdani u stan Božji u Duhu."⁶⁹ Sveti nam tijekom povijesti govore da svetost nije privatna stvar. Ona pripada Crkvi, zajednici. Sveti su bili svome vremenu znakovi i sredstvo po kojima je u Crkvi prisutna stvarna svetost. Za to su oni vodili Crkvu za sobom

63 *Auf dem Weg, nav. dj.*, 27-28.

64 *Ef* 4,1-16.

65 *LG* 7; *Auf dem Weg, nav. dj.*, 28-29.

66 *Auf dem Weg, nav. dj.*, 29.

67 *LG* 9.

68 *I Pt* 2,9.

69 *Ef* 2,19-22.

putem Krista prema svetosti. Svetost je življena kao zov, kao uzor savršenstva i kao put prema zajedništvu s Crkvom. Osobni i skupni život u Duhu je duhovnost Crkve kao zajednice. On je način uzajamno življenog pastoralnog života i djelovanja. Duh pokreće svete usmjeravati svijet prema Isusu Kristu.⁷⁰

3. DUH SVETI U ŽIVOTU ČOVJEČANSTVA I SVEMIRA

Drugi vatikanski sabor u Pastoralnoj uredbi o Crkvi u suvremenom svijetu "Radost i nada" pokazuje Duha Svetoga u svijetu kao otajstvenog voditelja evangelizacije. Duh u svima i u svemu postiže ispunjenje otajstva Krista. On je u srcima svih na djelu da se mogu pridružiti uskrsnom otajstvu.⁷¹ On prati život Crkve u svijetu i dobro proširenje kvasca Radosne vijesti spasenja. "Duh Božji koji divnom providnošću upravlja tijekom vremena i obnavlja lice zemlje, prisutan je u tom razvoju."⁷² On je trajni nutarnji pokretač u srcima ljudi.⁷³ On vodi povijest k njezinu ispunjenju. On obuzima ljude da ih obnovi i uzvisi. Otvara čovjekovu svijest da čovjek iz djetinjstva izraste u molitveni odnos s Bogom. "Svaka istina, o čemu god ona bude bila izrečena, dolazi od Duha."⁷⁴ Tamo gdje je istinito i dobro nalazi se Duh Božji. Duh je na tajanstveni način i Duh sadašnjosti: u ljudskoj mudrosti koja traži istinu; u čovjeku koji je stvoren na sliku i sličnost Božju; u molitvi pobožnih ljudi; u vrijednostima koje su usporedive s onima što slove kao plodovi Duha.⁷⁵

Duh Božji djeluje u svakome čovjeku. On neprestano zahvaća u povijest svijeta. Boravi u srcima vjernika i u Crkvi. Boravi u zajednici Crkve čiji članovi vjeruju u Isusa Krista. Za to "put Crkvi vodi kroz čovjekovo srce".⁷⁶ S toga gledišta Crkva je pozvana svoj život tako oblikovati i svoj način ponašanja tako prilagoditi da ona može ostvarivati otajstvo spasenja u povijesti po Kristu. S ovog motrišta može se prepoznati: središnje mjesto čovjeka i njegovo srce kao mjesto spasonosnog susreta s Duhom Svetim, povijest svijeta, svijet koji je pozvan obnoviti se u Duhu.⁷⁷

3.1. Duh Sveti i čovječanstvo

Spoznaja da čovjek stoji u središtu zanimanja treba biti trajno promišljana. Radi se o tome da se "otajstvo čovjeka" shvati u cijelosti.⁷⁸ Svaki je čovjek primio od Boga "životni dah". Bog je izvor čovjekova života. "Životnim dahom" čovjek je dozvan u postojanje.⁷⁹ Svaka je ljudska osoba plod i znak božje ljubavi. Njegova ljubav dariva čovjeku život. I poziva ga k "punini života", k sudjelovanju u Božjem životu. Svaki je čovjek stvoren na sliku i sličnost Boga.⁸⁰ Zbog toga je čovjek "osoba razumna i slobodna, čuvar iznad sebe nadilazećeg otajstva, obdarena sposobnošću razmišljanja i odlučivanja i stoga sposobna za mudrost i vrlinu".⁸¹ U svakome je čovjeku Duh Sveti sadašnji i djelotvorni. Svjetlo riječi se odvijek prenosi u svemiru i u povijesti čovječanstva.⁸² To je "pravo Svjetlo koje rasvjetljuje svakoga čovjeka".⁸³ Ono dosiže u dubinu srca svakoga čovjeka.⁸⁴ Srce je "skrovito mjesto spasonosnog susreta s Duhom Svetim, s otajstvenim Bogom. Baš ovdje Duh Sveti biva izvor što žubori. Njegova voda dariva život vječni."⁸⁵ Duh Sveti se obraća svakome čovjeku u njegovu tvornom povijesnom položaju u kojem on živi. Obraća mu se "u njegovu jedinstvenu i ne-

70 *Auf dem Weg, nav. dj.*, 29-30.

71 Dokumenti Drugog vatikanskog koncila, *Dogmatska konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu "Gaudium et spes"*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970., br. 8.

72 *Isto*, br. 26.

73 *Isto*, br. 41.

74 *Auf dem Weg, nav. dj.*, 31.

75 *Gal* 5,22.

76 *Auf dem Weg, nav. dj.*, 34.

77 *Isto*, 31-32.

78 *GS* 22.

79 *Post* 2,7.

80 *Post* 1,27.

81 "Keine Angst vor der Zukunft". *Die Rede Johannes Paulus II. vor der UNO*, u: "Herder Korrespondenz" 49(1995)11, 594-601.

82 *Ps* 19,2-4.

83 *Iv* 1,9.

84 *Rim* 2,14-16.

85 PAPA IVAN PAVAO II., *Enciklika Dominum et vivificantem. Gospodina i životvorca, nav. dj.*, br. 67.

ponovljivu ljudskom djelovanju".⁸⁶ Obrača mu se razgovorom ljubavi. Tako da bi čovjek mogao prihvatiti razgovor u slobodi. Duh nadahnjuje i pokreće osobu u slobodi. Izvan slobode se ne može darovati ljubav. Ljubav se može svjedočiti samo u slobodi. Razgovor ljubavi je u Božjem nacrtu ljubavi za svakoga čovjeka i za sve čovječanstvo u povijesti usmjeren k ostvarenju. Razgovor ljubavi je nacrt za oslobođenje, za otkupljenje i za zajedništvo svakoga čovjeka s Bogom i ljudi međusobno. Slijedeći Božje, nama nedokučive putove, Duh Sveti "prima od Krista i posreduje svima budući da se on neprestano zauzima u srcima ljudi i u povijesti svijeta".⁸⁷

3.2. Sveobuhvatno djelovanje Duha Svetoga

Čovjek stoji u središtu Božje ljubavi. Ova nas spoznaja izravno uvodi u jednu "istinu o čovjeku". Tu nam istinu razum omogućuje prepoznati. Nju nam i vjera objavljuje u svoj njezinoj punini. To je shvaćanje o neograničenom prostranstvu djelovanja Duha Svetoga. Duh Božji djeluje također iznad vidljivih granica Crkve. Prema nacrtu sveobuhvatne ljubavi i Božjeg milosrđa Duh ispunja svakoga čovjeka. Kršćanska zajednica i svaki pojedini kršćanin su ljubavno pozvani u stvarnim povijesnim okolnostima tražiti u skladu s djelovanjem Duha. Tražiti gdje god ima izgleda za nalaženje. To traženje radosno cijeliti. Oni su pozvani dragovoljno krenuti na koristan put traženja. Krenuti na onaj put što ga on pripravlja. Duh Gospodnji je djelotvoran u nutrini svakoga čovjeka. On dopušta čovjeku otkriti i prepoznati svoje tragove. Njih čovjek može ocrtati riječima: razum, savjest, sloboda. Duh dopušta čovjeku prepoznati u prirodi Stvarateljev trag, otisak. Čovjek doživljava trku života, ograničenost svoga iskustva, zagonetnost smrti. Pojavljuju mu se često upiti. Oni slijede iz mučnih ljudskih događanja. Čini se kao da na njih nema odgovora. Privid je da na upite nema odgovora. Duh Božji djeluje u srcu i razumu ljudi. Svjetlošću Duha ljudi mogu tražiti i nalaziti duboko značenje, istinski smisao života i povijesti. To im otvara po-

gled iz ograničenosti u nedogled. Duh Božji se otvara svima onima koji prihvaćaju. Otajstvo čovjeka, razmišljanje o svim najvećim tajnama, otajstvo Boga. Otkriva se i onima koji pomažu drugima zbiljski prepoznati u povijesti znakove njegova nacrtu ljubavi. Djelovanje Duha osposobljava čovjeka razumno prepoznati i razlikovati dobro i zlo. To se događa u punom poštivanju svakoga čovjeka. Duh pokazuje da čovjek u ljubavi i u sebezređenju drugima nalazi punu sebezređenju. Djelovanje Duha osposobljuje svakoga čovjeka biti čestit i zalagati se za temeljne nepromišljene vrijednosti: slobodu, ljubav, pravednost, međusobno razumijevanje, mir. Jer "u ljudima se objavljuju snage Duha, darovi Duha, plodovi Duha Svetoga".⁸⁸ Djelovanje Duha u svakome čovjeku omogućuje međuljudski razgovor, dijalog. Ovo polazi od zajedničkog ljudskog iskustva i ide prema viđenju ponovnog otkrivanja bitnih vrijednosti svakoga čovjeka. Tako razgovor postaje događaj traženja i rasta na zajedničkom putu. On postaje događaj koji međusobno obogaćuje. Međusobni je razgovor dosluh onoga što ga Duh kazuje čovjeku, kršćaninu, kršćanskoj zajednici u stvarnosti svakidašnjeg povijesnog događanja. On postaje otkriće one nade koja u Duhu ima odgovor na najpresudnija pitanja ljudskog srca. Čovjek se u prikladnu trenutku otvara i sve punije sudjeluje u slobodi Duha. Ljudi sudjeluju u Duhovoj neiscrpoj punini jedni za druge. Duh vodi kršćansku zajednicu i svakoga kršćanina. Oni su upućeni na traženje. I zajedno s muževima, ženama, obiteljima, mladima stupiti u razgovor. Da tako djelo koje je začeto u njihovim srcima i pametima bude potpomognuto i ostvareno.

86 IVAN PAVAO II., *Redemptoris missio. Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe*, Biblioteka "Dokumenti" - 96, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991., br. 13.

87 PAPA IVAN PAVAO II., *Enciklika Dominum et vivificantem. Gospodina i životvorca, nav. dj.*, br. 67; usp. *Auf dem Weg, nav. dj.*, 34-35.

88 IVAN PAVAO II., *Redemptoris missio. Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe, nav. dj.*, br. 18.

Tako razgovor postaje za kršćansku zajednicu i za pojedinačnog kršćanina jako povoljna zgoda za unaprijeđeni rast u istini. To može omogućiti naviještanje Krista, jedincatog spasitelja ljudi i nositelja vremena i povijesti. Svima onima koji još nisu primili ovu spasonosnu poruku i onima koji u svoj širini ne sudjeluju u njoj. Način života i postupanja kršćanske zajednice i pojedinačnog kršćanina usmjeruju se prema potrebama traženja, načinu razgovora i navještaja. Oni pozivaju na obraćenje i na čvrsto pristajanje uz Radosnu vijest spasenja. Poziv je na naviještanje Radosne vijesti, na strpljivo traženje, na poštivanje sučeljenog sugovornika i slušatelja, na spremnost ići zajedno s njima putem uzajamnog obogaćivanja. To se sve događa u vjernosti i u poslušnosti Duhu Svetome. Jer on uvodi u svu istinu.⁸⁹

3.3. Duh Sveti u povijesti i svemiru

Duh Gospodnji je Duh koji oživljava i obnavlja lice zemlje.⁹⁰ On se neprestano spušta kroz čovjekovo srce u povijest svijeta.⁹¹ On nadahnjuje nastojanja i napore za utjelovljenje ljudskih i kršćanskih vrijednosti. Ove stoje kao znakovi Božjeg nacrtaja ljubavi, oslobođenja i ispunjenja ljubavi za čovječanstvo. Duh Gospodnji "ispunja svemir". On djeluje u povijesti svijeta. Ova je povijest prema Božjem naumu sveta povijest. To je povijest otkupljenja u Kristu. Duh djeluje u povijesti svijeta. Ona je oblikovana od pothvata, neuspjeha i pobjeda ljudi. Drugi vatikanski sabor prepoznaje nutarnju povezanost Crkve s čitavim svijetom. "Zajednica kršćana doživljava sebe doista blisko povezanom s ljudskim rodnom i s njegovom poviješću."⁹² "Kršćani vjeruju da je ovaj svijet ljubavlju Stvarateljevom sazdan i uzdržavan. On je dospio u ropstvo grijeha. Raspeti i uskrsnuli Krist je slomio moć zloga. On je oslobodio svijet da se prema Božjem planu preobrazi. I da tako dođe do svoje potpunosti."⁹³ Kršćanske zajednice i pojedini kršćani putuju zajedno s cijelim čovječanstvom. Oni žive istu zemaljsku sudbinu sa svijetom. Za to su pozvani "čitati povijest" i u njoj djelovati. Da bi tako prepoznali znakove prisutnosti Duha. I da bi

dopustili da ovi poticaji budu djelotvorni. To su znakovi Božjeg plana. Oni pozivaju čovječanstvo obnoviti se u Kristu i preobraziti se u Božju obitelj. Svaki je pozvan otvoriti se: istini, ljubavi, pravednosti. Otvoriti se svakoj težnji za onim što je dobro, za onim što vodi miru, za onim što smjera punom priznavanju dostojanstva ljudske osobe. "Tako Crkva vjeruje da preko svojih pojedinih članova i po čitavoj svojoj zajednici može mnogo pridonijeti da ljudsku obitelj i njezinu povijest učini čovječnijom." To su djelujući poticaji Duha Božjega u povijesti čovječanstva. Poziv je cijeniti poticaje Duha posvuda gdje god se oni pojavljuju. Prihvatiti ih i dopustiti da oni rastu. Duh Gospodnji osposobljuje kršćansku zajednicu i pojedine kršćane upoznati što je suglasno u hodu događaja s Božjim naumom. Što se s tim naumom poklapa da taj plan Božji u našem vremenu bude djelotvoran. Da on raste. I da daje smisao i važnost "otajstvu ljudske povijesti, koju grijeh smućuje sve dok se potpuno ne objavi slava sinova Božjih".⁹⁴ Duh Gospodnji osposobljuje kršćansku zajednicu i pojedinačnog kršćanina upoznati što se u povijesti suprotstavlja Božjem naumu. On njih osposobljuje gasiti zlo u njegovoj povijesnoj rasprostranjenosti. Otkriti ona mjesta zla koja vode k nijekanju ljubavi, tlačenju, nasilju, nepravednosti, smrti, poricanju istine, gaženju čovjeka. Duh Gospodnji daruje Crkvi glas da ona izriče slobodno i hrabro čudorednu prosudbu o zbivanjima što određuju tijek povijesti. Kao i o stavovima što niječu punu istinu o čovjeku i tako otuđuju čovjeka od Božjeg nauma s čovjekom i s čovječanstvom. Kršćanska zajednica i kršćanin pojedinačno su pozvani odgovoriti na poticaje Duha Božjega. Da bi oni mogli to ostvariti, potrebno im je biti u

89 *Iv* 16,13.

90 *Ps* 104,29-30.

91 PAPA IVAN PAVAO II., *Enciklika Dominum et vivificantem. Gospodina i životvorca, nav. dj.*, br. 67.

92 *GS* 1.

93 *GS* 2.

94 *GS* 40.

stvarnosti povijesne okolnosti u koju ih zasađuje Božja providnost. U njoj oni mogu ostvarivati način života i djelovanja. Mogućnost života i djelovanja čini sve otvorenijim za duhovnu razmjenu, za razlikovanje, za služenje u mučnim ljudskim događanjima.⁹⁵ Pri tome je potrebno kršćanskoj zajednici i kršćanima pojedinačno biti u stavu prosudbenog bdijenja. To se događa imajući ustrajno pred očima svjetlo riječi Gospodnje. Jer riječi su Sv. pisma nadahnute Duhom Svetim. I one mogu nadahnjivati ljude da oni djeluju u skladu s voljom Božjom za dobro čovječanstva i svijeta. Duh Sveti je onaj koji uvodi u svu istinu objavljene riječi Božje,⁹⁶ u istinu djelovanja iz te riječi i u svu istinu cjelokupne stvarnosti povezane s njome. Tu je uključeno i

čovječanstvo i svijet, svemir. jer: "U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše kod Boga - i Riječ bijaše Bog. Ona u početku bijaše kod Boga. Sve je po njoj postalo i ništa što postoji nije bez nje postalo. U njoj bijaše Život."⁹⁷

Cijelost posla s vjeronaukom i katehezom; počevši od vjeroučiteljeve priprave, sadržaja, metode i nastupa, pa do naslovnika koji slušaju i surađuju u ponuđenim im sadržajima, a svi ih pokušavaju odvažno primjenjivati u svakidašnjem životu; žeda za zazivanjem i zahvatom Duha Svetoga, otvorenosti i posluhu njemu.

95 *Auf dem Weg, nav. dj.*, 37-39.

96 *Iv* 16,13.

97 *Iv* 1,1-3.